

❖ An Lúibín ❖

18 Meán Fómhair 2015

Líofa

Sheol Carál Ní Chuilin, Aire Cultúir Thuaisceart Éireann, *Líofa* i Mí na Samhna 2011 agus é de chuspóir aige mar fheachtas míle duine a spreagadh chun máistreacht a fháil ar an nGaeilge faoin mbliain 2015. D'fhógair an tAire le déanaí go bhfuil breis is 13,000 duine ag cloí le cuspóir *Líofa*. Anois táthar ag iarraidh 20,000 duine a chlárú faoi dheireadh na bliana seo.

Tá ionadh ar an Aire féin agus an rath atá ar an bhfeachtas. Daoine de gach saghas atá ag cur rompu an teanga a fhoghlaim. Is deacair sa shamhlú go mbeadh an toradh céanna ar fheachtas dá leithéid sa Phoblacht, rud a bhaineann, b'fhéidir, leis an drochmheas atá ag Éireannaigh an Deiscirt ar an nGaeilge mar theanga nach bhfoghlaimfeofa ach chun scrúdú a dhéanamh.

Na haistriúcháin

Idir na blianta 1920 agus 1940 bhí scéim aistriúcháin ar siúl ag an nGúm. Tá cuid bheag de thoradh na scéime sin le fáil ag [Aistear.ie](https://aistear.ie), suíomh áiseanna d'aistritheoirí agus d'eagarthóirí Gaeilge, agus saothar le mórscríbhneoir Eorpach á fhoilsiú ann gach mí: <https://aistear.ie/cartlann.ph>. Tá aiste critice ag gabháil le gach saothar.

Faoi láthair tá dhá ghearrscéal ar fáil: 'Tar Chugainn san Earrach' (scéal le Gabriela Preissová, scríbhneoir Seiceach, 1862–1946) agus 'Oisrí,' scéal de chuid Anton Chekhov. Liam Ó Rinn a d'aistrigh scéal Preissová, saothar faoi mháistir óg scoile agus faoi chailín a bhfuil cion gan fhios tagtha acu ar a chéile:

Labhair guth éigin istigh ina croí go hard agus go hachasánach: "Imithe! Tá sé imithe! Agus fearg air, is dócha."

D'fhéach sí go heaghlach uaigneach ar fud na scoile ciúine fé mar a bheadh coir éigin déanta aici. Á, dá bhféadfadh sí, ar a laghad, rud éigin thar meon le deise is le caoineas a rá leis san aiste! Bhí sí an-chorraithe ón gcuimhneamh sólasach sin a bhí ag múscailt dóchas nua aici agus thosnaigh ar chnámha na haiste a dhéanamh amach ar bhlúire páipéir. Níor mhór di an tamhras a bhí ag an máistir ar a cuid oibre a chur ar neamhní agus, d'fhonn go mbeadh uain aici ar a croí a bhí á fháisceadh istigh ina cliabh a chiúnnú, bhí sí ag síogadh agus ag ceartú rud anseo is rud ansiúd. Fé dheireadh, tosnaíonn sí ar an méid seo thíos a scríobh chomh deas aireach is atá ar a cumas.

Foilsíodh Anton tSechobh, *Gearrscéalta, Cuid 1* sa bhliain 1939 agus aistriúcháin ann le Maighréad Nic Mhaicín. is ann atá 'Oisrí' le fáil, scéal buachalla óig agus a athar agus iad ar an trá fholamh.

Bhí sé ag coimhead na ndaoine a bhí ag gabháil thart. Bhí a fhios agam gur mhaith leis labhairt leo, ach bhí an focal uafásach ina luí go trom ar a theanga agus ní thioctadh leis a ligean amach ar a bhéal. Chuaigh sé i ndiaidh duine anháin agus chuir a lámh ar a mhuinghille, ach nuair a thiontaigh an fear thart, ní raibh focal as m'athair bocht ach "Gabh mo leithscéal" agus dhruid sé siar fá chotadh agus fá cheartháí.

"A athair, cad é is ciall don fhocal 'oisrí'?" arsa mé féin arís.

"Cineál d'ainmhí atá ann. Bíonn sé ina chónaí san fharraige."

Agus i bhfaiteadh an súl, chuaigh agam an t-ainmhí rúndiamhrach seo a shamhlú i m'intinn féin. Rud éigin idir a bheith ina iasc agus ina chrúbóg a bhí ann, dar liom. Agus ó tharla gurbh ainmhí mara é, ghnítí rudaí maithe de – sú breá te agus piobar agus duilleoga labhrais ann, nó brat blasta agus finéagar agus cabáiste ann. Samhlaíodh

dom go bhfaca mé an t-ainmhí á thabhairt go gasta ón mhargadh agus á ghlanadh go gasta agus á chur sa phota go gasta, nó bhí ocras ar achan duine – ocras millteanach nach ligfeadh do neach ar bith foighid a dhéanamh. Mhóthaigh mé boladh éisc rósta agus sú gliomach ó chisteannach an tí ósta.

Ba chuid suntais í Nic Mhaicín féin (1899-1983), bean an-mheabhach a d'fhoghlaim Gaeilge agus Rúisis, a raibh an-suim aici i gcás na mbochtán agus a bhí ina léachtóir i gColáiste na Tríonóide. (Tá breis eolais ina taobh le fáil ag <http://www.ainm.ie/Bio.aspx?ID=450>.)

Tá sé ráite cheana againn in *An Lúibín* gur fiú aistriúcháin ó theangacha Eorpacha agus eile a chur ar fáil go fial agus go flúirseach i nGaeilge. Ba chóir seanaistriúcháin an Ghúim a athfhoilsiú ina n-iomláine agus cinn nua a chur á ndéanamh. Tugann a leithéidí léargas ar litríochtaí eile agus ar shaol eile dúinn; cosnaíonn siad ar an bparóisteachas sinn.

Gaeilge/Gàidhlig

Má tá fonn ort do chuid Gaeilge a thiontú go Gàidhlig nó do chuid Gàidhlig a thiontú go Gaeilge, tá foclóir idirghníomhach ann: InterGaelic - <http://www.intergaelic.com/>.

An té a bhfuil Gaeilge aige ní deacair dó greim a fháil ar léamh na Gàidhlig, agus is fiú é a dhéanamh, cé nach bhfuil litríocht chomhaimseartha na Gàidhlig chomh saibhir le litríocht na Gaeilge. Mar sin féin, tá an chuid is fearr d'fhillíocht na Gàidhlig ar aon chéim le rud ar bith a gheofa i nGaeilge – nó níos fearr, b'fhéidir. Agus níl na difríochtaí teanga chomh mór sin tar éis an tsaol.

Samplaí:

aistriúchán – *eadar-theangachadh*

daingean – *daingeann, greimeil*

ionadh – *iongnadh*

An Klondike agus Corp + Anam

Ní haon áibhéil a rá go bhfuil *Corp & Anam* ar na drámaí teilifíse is fearr a rinneadh in Éirinn riamh: scéalta corraitheacha a bhfuil fíorbhlas an tsaol orthu, dea-aisteoireacht, léiriú snasta agus príomhcharachtar (an t-iriseoir Cathal Mac Iarnáin) atá gafa ag aonsmaoineamh – drochscéalta a shoiléiriú agus athrú éigin a dhéanamh. Minic go leor, áfach, tá a theaghlach féin thíos lena chuid díograise.

Diarmuid de Faoite a dhéanann an phríomhpháirt, agus déanann Maria Doyle Kennedy agus Linda Bhreathnach mórfháirteanna eile. TG4 a choimisiúnaigh an sraithscéal agus Darach Mac Con Iomaire a scríobh agus a stiúraigh é. Gaeilge ár linne atá ann agus í breac, mar sin, le blúirí Béarla. Tá *Corp & Anam* ar fáil faoi láthair ar 'Sheinnteoír' TG4.

Tá *An Klondike* ar fáil ann freisin, dráma i nGaeilge agus i mBéarla faoin ruathar óir sa Yukon in iarthuaisceart Cheanada idir na blianta 1896 agus 1899. Bhí mórán Éireannach páirteach sa ruathar sin agus Gaeilge á labhairt go coitianta ina measc. Saol garbh agus idir chruatan agus shaint ag siúl leis. Na bailte beag a cuireadh ar bun ann bhí siad fiáin go leor.

Triúr deartháireacha de mhuintir Chonghailigh na príomhphearsana in *An Klondike*, iad ag obair in Montana go dtí go dtagann siad scéal an óir aduaidh agus gan srian ansin leo. An-atmaisfeár ag baint leis an dráma agus aird ag an lucht léirithe ar na mionrudaí. Gaeilge bhreá nádúrtha le cloistéáil. Tá cúpla pearsa ann, áfach, atá beagán neamhfhorbartha agus iarracht de nósmaireacht ag gabháil leo féin agus lena gcuid Béarla.

Rinneadh *An Klondike* mar scannán ach tá sé roinnte ina chodanna ar son na teilifíse agus dhá eipeasóid ar fáil cheana. Tá cuma chríochnúil air agus níor dhóigh leat ar dhreach na tíre gur i gConamara a rinneadh an scannánaíocht.

Maidir le drámaí den saghas seo, is é a locht a laghad. Ba dheas an rud é breis scéalta stairiúla a fheiceáil ar an scáileán, agus ní féidir a rá nach bhfuil neart ábhair ann. Taispeánann *Corp & Anam* cén tairbhe drámatúil is féidir a bhaint as an saol atá anois ann; taispeánann *An Klondike* nach gá cloí le hÉirinn chun sú a fháil sa stair.

Yury Andreichuk agus an Ghaeilge sa Rúis

Tá brabach le fáil as an nGaeilge, agus sin sa Rúis féin. Ach ní mór dúthracht agus díograis a bheith ionat – dhá thréith nach bhfuil in easnamh ar Yury Andreichuk. Céimí é de chuid Ollscoil Stáit Mhoscó, an t-aon institiúid tríú leibhéal sa Rúis mar ar féidir dianstaidéar a dhéanamh ar an teanga.

Ag Andreichuk atá an chéad chúrsa Gaeilge sa Rúis atá le fáil lasmuigh den Ollscoil. Faoi láthair tá os cionn daichead dalta aige, agus tugann sé ceachtaí príobháideacha freisin. Níor chuimhnigh sé ar chúrsa a bhunú go dtí cúpla bliain ó shin, nuair a tháinig borradh mór faoin líon daoine a bhí á múineadh aige. Tá sé solúbtha go maith i gcúrsaí teagaisc de réir chumas na bhfoghlaimeoirí. Bhaineann sé feidhm as Skype agus tá daltaí aige ina lán áiteanna ar fud na tíre. Anois tá Vitaly Kovalchuk, Gaeilgeoir Rúiseach atá le cloisteáil uaireanta ar Raidió na Gaeltachtaeile, ag cuidiú leis san obair. Is é an aidhm atá aige scoil a bhunú a mhúinfidh teangacha neamhfhorleathana na hEorpa, agus is maith an tús í an Ghaeilge. Tá súil aige go leanfaidh ar líon na ndaltaí ag méadú agus go mbeidh sé i gcumas gnó ceart a choinneáil ar siúl dá bharr.

Tá baint aige le reachtáil an tsuímh 'Vkontakte' agus leis an ngrúpa Gaeilge atá ann (<http://vk.com/iriyaz>), agus méadú tagtha ar líon na rannpháirtithe ó sheasca duine go dtí 5,800.

Is binn leis ceol na hÉireann agus tá banna ceoil dá chuid féin aige: Voinstvo Sidov (Slua Sí). Ócáid ar bith a bhaineann le hÉirinn baineann sé tairbh aisti chun an teanga a chur chun cinn. Tugann sé cainteanna ar an teanga agus ar an gcultúr.

Tá Ollscoil Stáit Mhoscó luaithe thuas againn – ceann de na hollscoileanna is airde stádas sa Rúis agus clú ar Dhámh na Focleolaíochta ann. Tá disclipíní focleolaíochta á múineadh ann le fada an lá. Dhá theanga is fiche atá ar an gcuraclam agus iad á múineadh ag cainteoirí dúchais. Sa Roinn Focleolaíochta Gearmánaí agus Ceiltí atá an Ghaeilge á múineadh.

Foinsí:

'Irish language helps Russian earn money in crisis,' *Russia Beyond the Headlines*, September 4, 2015 : http://asia.rbth.com/society/2015/09/04/irish_language_helps_russiane_earn_money_in_crisis_48981.html

Ирина Толстошеева, 'Преподавание редкого языка как бизнес-проект,' *biz360*, 1 Samhain 2015: https://biz360.ru/materials/354/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=post

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun rianach@optusnet.com.au.

If you do not wish to receive this newsletter, please send an email accordingly to rianach@optusnet.com.au .

Dhá dhán le Colin Ryan

Fágtha

Nach raibh tú chun éalú
leis an gcuid eile?
Dhúisigh tú sa chathair seo
(áit idirthurais) is solas
na staire do do shoiléiriú
gan fonn ort cuimhneamh
ar mhachaire an áir:
tú anseo ó shin ag leadaíocht
ag breathnú ort féin
i bhfuinneoga siopaí:
na traenacha ag imeacht
is cat an mhífhortúin
ag siúl go fáilí trasna na sráide

Ródhéanach

Thug sé le fios nárbh áil leis
cur isteach orainn: é féin ina shuí ann
le clog is cófra folamh
is pas a bhí dultha ó fhónamh
is sinn ag glanadh na mballaí
ag cartadh earraí na sinsear:
d'fhágamar eochair an dorais
faoi mhata na fáilte
fad is a lámhach sé é féin
i gcúlseomra